

Національний
банк України

Стан та тенденції на ринку платежів України

Блінов Андрій Валерійович,
головний експерт

Київ, 29 травня 2025 року

Фінансова стабільність – це також і про платежі

“

Макропруденційна політика запобігає накопиченню та реалізації системних ризиків у фінансовому секторі, щоб не допустити перебоїв у його функціонуванні. Кінцева мета макропруденційної політики – забезпечення фінансової стабільності, тобто стану фінансової системи, за якого вона здатна належно виконувати основні функції – фінансове посередництво та здійснення платежів – й успішно протистояти кризовим явищам. Досягнення цієї мети сприятиме сталому економічному зростанню

”

Ризики платіжної інфраструктури: фінансовий, операційний та інші

Ризики, які характерні для платіжних систем та якими має управляти оператор платіжної системи (ПС):

- правовий ризик (уключаючи правила та порядок зменшення правового ризику, що виникає, якщо платіжна система або її учасники є суб'єктом права різних юрисдикцій);
- кредитний, ризик ліквідності, загальний комерційний ризик, депозитарний ризик, інвестиційний ризик (далі – фінансові ризики);
- розрахунковий ризик;
- операційний ризик, уключаючи кіберризик;
- системний ризик;
- інші ризики

/Відповідно до Положення про порядок здійснення оверсайта платіжної інфраструктури в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 24.08.2022 № 187/

У 2018 році НБУ розробив для платіжних систем Методичні рекомендації з управління ризиками, де запропоновано у тому числі карту профілю ризиків ПС на основі діючого тоді Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні /постанова Правління НБУ від 28.11.2014 № 755/

Національний банк розробляє методологію (інструкцію) з оцінювання суб'єктів інфраструктури ринків капіталу на відповідність міжнародним стандартам оверсайта (PFMI, CPMI-IOSCO)

Види платіжних послуг згідно з ЗУ “Про платіжні послуги”

Фінансові (7)

послуги із **зарахування готівкових коштів** на рахунки користувачів, а також **усі послуги** щодо відкриття, обслуговування та закриття **рахунків** (крім електронних гаманців)

послуги із **зняття готівкових коштів** з рахунків користувачів, а також **усі послуги** щодо відкриття, обслуговування та закриття **рахунків** (крім електронних гаманців)

послуги з виконання **платіжних операцій із власними коштами** користувача з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима)

послуги з виконання **платіжних операцій з рахунку/на рахунок користувача** (крім платіжних операцій з електронними грошима), за умови що **кошти** для виконання платіжної операції **надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту**

послуги з **емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу** платіжних інструментів

послуги з **переказу коштів без відкриття рахунку**

послуги з **випуску електронних грошей та виконання платіжних операцій з ними**, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців

Нефінансові (2)

послуги з **ініціювання платіжної операції**

послуги з надання **відомостей з рахунків**

кредитові перекази

дебетові перекази

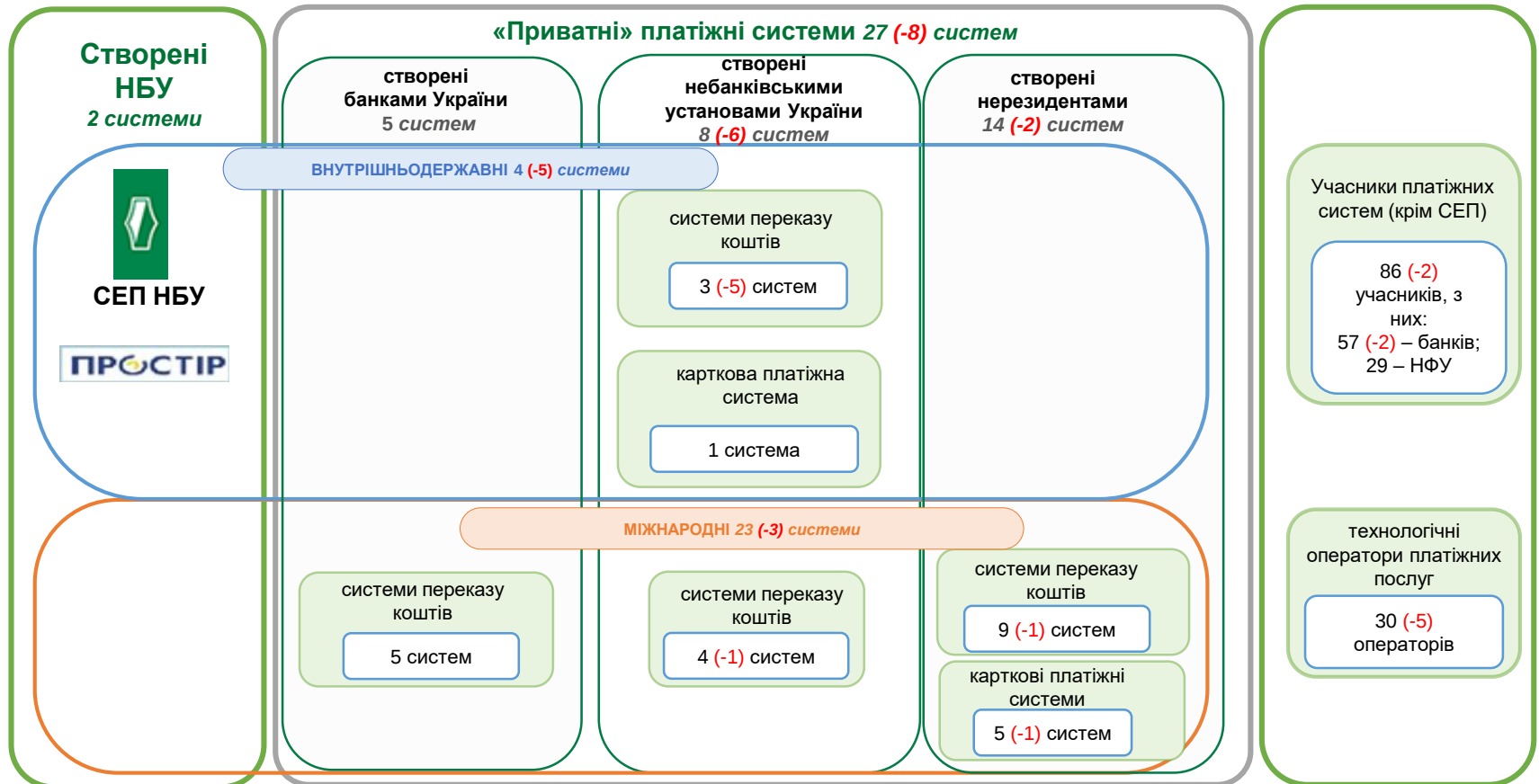
інші платіжні операції, включаючи використання платіжних інструментів

X /під час воєнного стану/

Яке підґрунтя оверсайта інфраструктури фінансового ринку?

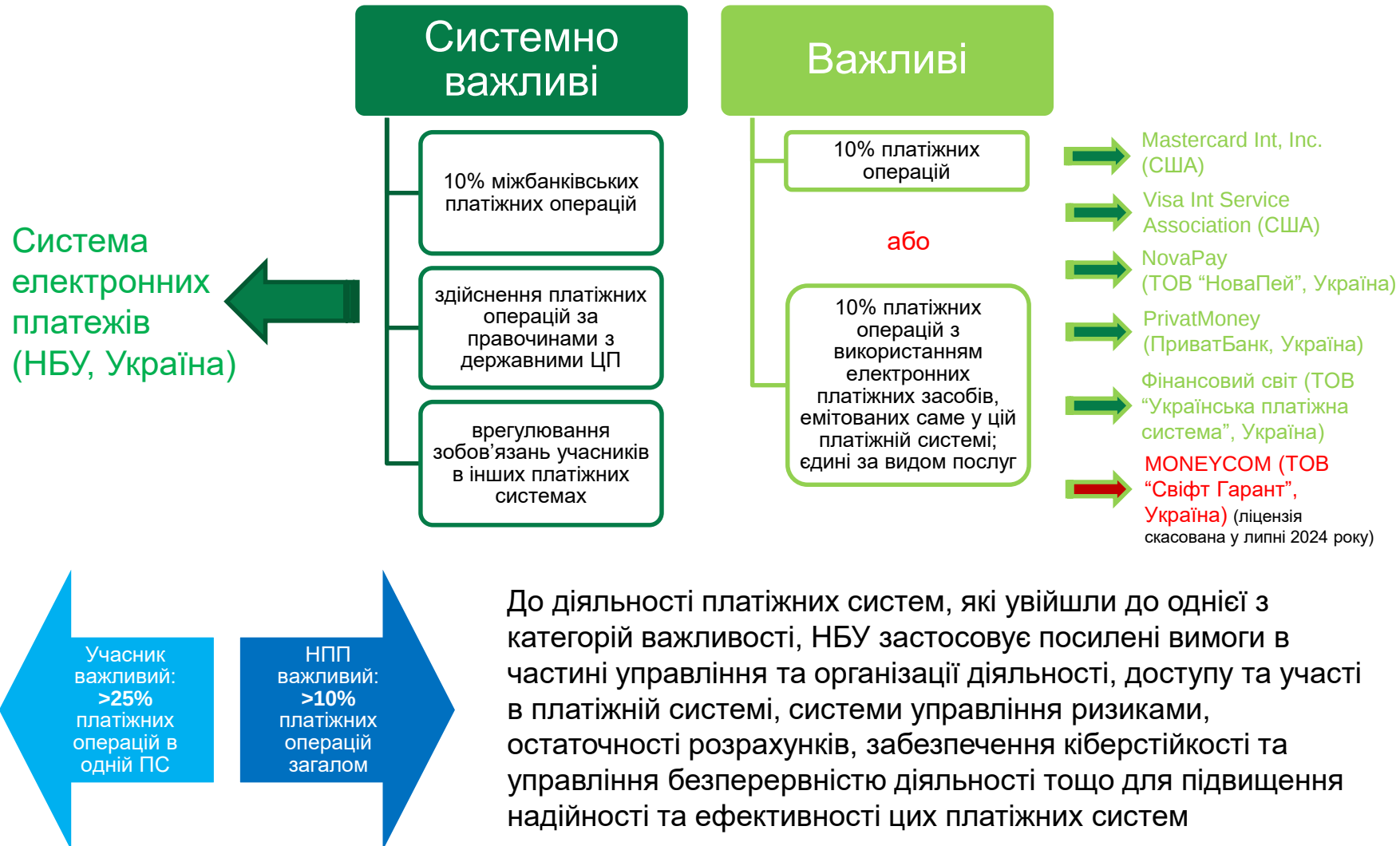
- Оверсайт (нагляд) інфраструктури фінансового ринку є однією з основних функцій центральних банків у багатьох країнах світу
- Принципи для інфраструктури фінансового ринку (PFMI) виділяють п'ять видів інфраструктури фінансового ринку, за якими здійснюється оверсайт:
 - ✓ платіжні системи;
 - ✓ центральні депозитарії цінних паперів;
 - ✓ системи розрахунків за цінними паперами;
 - ✓ центральні контрагенти;
 - ✓ торгові репозиторії
- Що більше, у зв'язку з поширенням нових видів операційних ризиків (ESG, кібер-, крипто-/віртуальні активи) світова практика регуляторів поступово додає функцій моніторингу / контролю за стійкістю критично важливої інфраструктури для фінансових ринків (учасників). Зокрема НБУ ліцензує технологічних операторів платіжних систем і визначає тих, що грають важливу роль

Платіжний ландшафт: міжнародні системи домінують

* Станом на 1 січня 2025 року.
Дані у дужках червоним: зміна за 2024 рік.

Критерії важливості платіжних систем

Інфраструктура ринків капіталу, технологічні провайдери

- 1 січня 2024 року набули чинності зміни до Закону “Про Національний банк” та Закону “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, згідно з якими Національний банк отримав повноваження здійснювати оверсайт суб’єктів інфраструктури ринків капіталу, який включає:
 - ✓ моніторинг суб’єктів інфраструктури ринків капіталу;
 - ✓ оцінювання суб’єктів інфраструктури ринків капіталу;
 - ✓ надання рекомендацій щодо вдосконалення діяльності суб’єктів інфраструктури ринків капіталу
- Національний банк у 2024 році розпочав здійснювати щоквартальний моніторинг суб’єктів інфраструктури ринків капіталу з метою подальшого їхнього оцінювання на відповідність міжнародним стандартам оверсайта. Серед іншого, аналізується відповідність документу CPMI-IOSCO про Керівництво щодо кіберстійкості для суб’єктів інфраструктури фінансового ринку
- Також за результатами 2024 року визначені **три важливі технологічні оператори** платіжних послуг: ТОВ "ЕЙСІ ДІСІ ПРОЦЕСІНГ" (37% оброблених сум платежів), ПрАТ "Український процесінговий центр" (36%) та ТОВ "ТАС ЛІНК" (12%)

Особливості воєнного часу

Актуалізований під вимоги законодавства України та умови воєнного стану оверсайт платіжної інфраструктури, зокрема, передбачає:

- посилення внутрішнього контролю за діяльністю платіжних систем з урахуванням вимог Закону про платіжні послуги;
- оновлений порядок інформування про істотні інциденти порушення безперервності діяльності;
- процедури щодо регламентних робіт у діяльності платіжних систем та окремої установи – об'єкта оверсайта;
- доповнення вимог забезпечення безперервності діяльності важливих об'єктів оверсайта в частині функціонування інформаційної інфраструктури;
- упровадження норм стосовно наявності резервної робочої зони у важливих об'єктах оверсайта та виконання ними заходів для оперативного використання резервної робочої зони в разі виникнення надзвичайної події;
- додаткові вимоги до Плану заходів безперервності діяльності системно важливих та важливих платіжних систем;
- поширення зазначених та інших вимог на операторів платіжних систем-нерезидентів у частині діяльності платіжних систем на території України

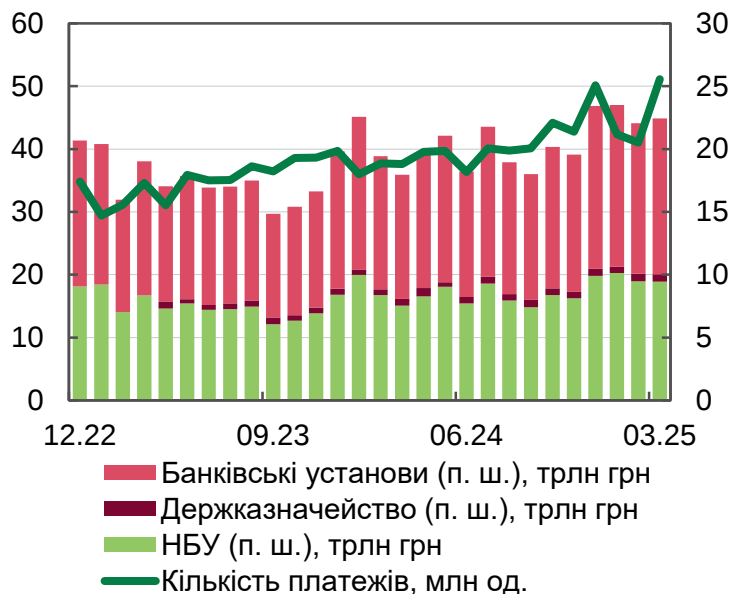
/постанова Правління Національного банку України від 11 лютого 2025 року № 16 “Про затвердження Змін до Положення про порядок здійснення оверсайта платіжної інфраструктури в Україні”/

СЕП існує з 1993 року та є системно важливою ПС

- Система електронних платежів Національного банку України (СЕП) – державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківських розрахунків через рахунки, відкриті в НБУ. СЕП належить до системи валових розрахунків у режимі реального часу (RTGS)
- Учасниками СЕП є 60 банків, Державна казначейська служба України, Національний депозитарій України та Національний банк України
- З 1 квітня 2023 року діє нове покоління СЕП-4:
 - ✓ система функціонує на базі міжнародного стандарту ISO 20022;
 - ✓ система працює в режимі 24/7, що передбачає цілодобове виконання міжбанківських платіжних операцій, миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня;
 - ✓ краща автоматизація: з'явилася можливість уніфікації платіжних повідомлень, створення єдиних правил їх заповнення і оброблення, розширення реквізитного складу додатковими полями та структурованою інформацією;
 - ✓ мінімальний термін проведення платежу (у СЕП-3 був переважно 5–20 хв.)
- З 1 грудня 2024 року запрацювала нова версія СЕП-4.1 з функціональністю миттєвих кредитових переказів (граничний час виконання миттєвого переказу СЕП – не більше 10 секунд, максимальна сума однієї платіжної операції встановлена на рівні 100 тис. грн)
- СЕП-4 заклало підґрунтя для приєднання України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) з метою реалізації можливості здійснювати надалі транскордонні перекази в євро з країнами Європейського Союзу

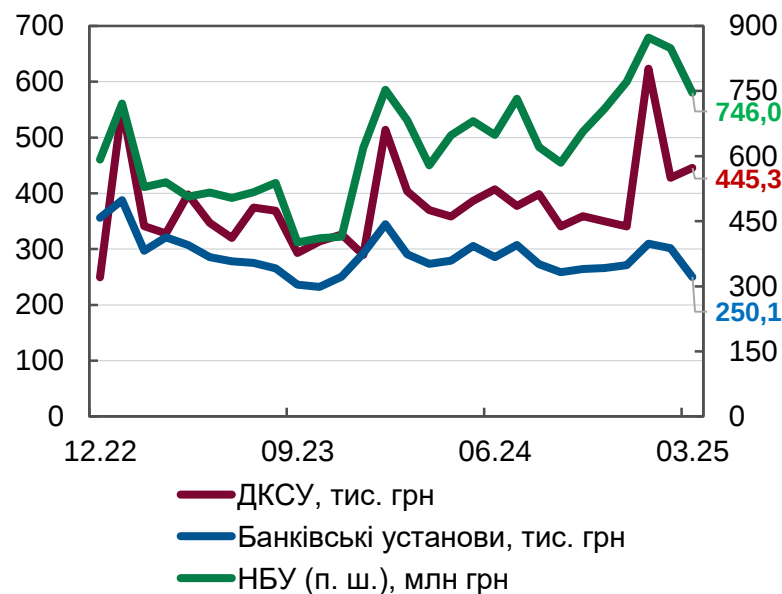
СЕП слугує в однаковій мірі державним і комерційним потребам

Обсяги та структура платежів у СЕП

Джерело: НБУ

Сума одного платежу в СЕП

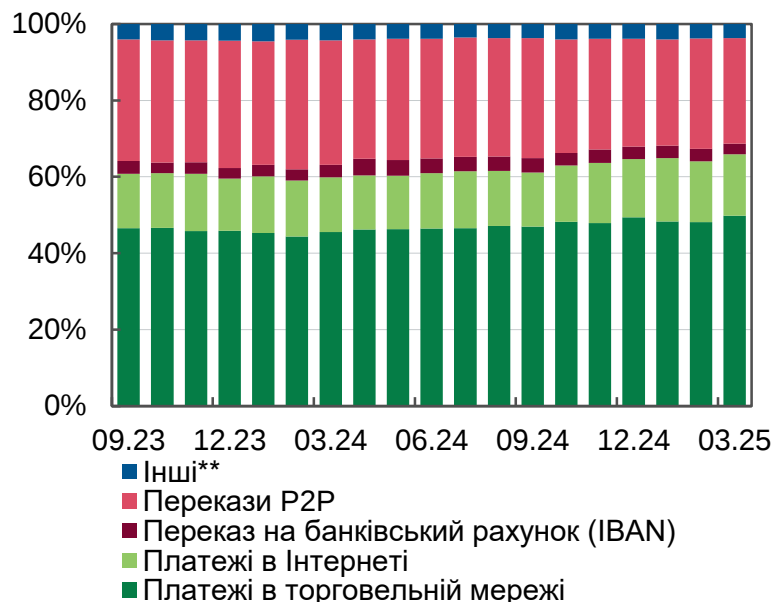

Джерело: НБУ

- Кількість трансакцій у СЕП зростає останнім часом на 16% р/р
- На платежі держави припадає близько 45%
- Середня сума одного платежу банківської установи від початку 2024 року – 285 тис. грн; вона не зростає, що свідчить про більшу популярність платежів на IBAN серед роздрібних клієнтів

Українці все активніше розраховуються картками

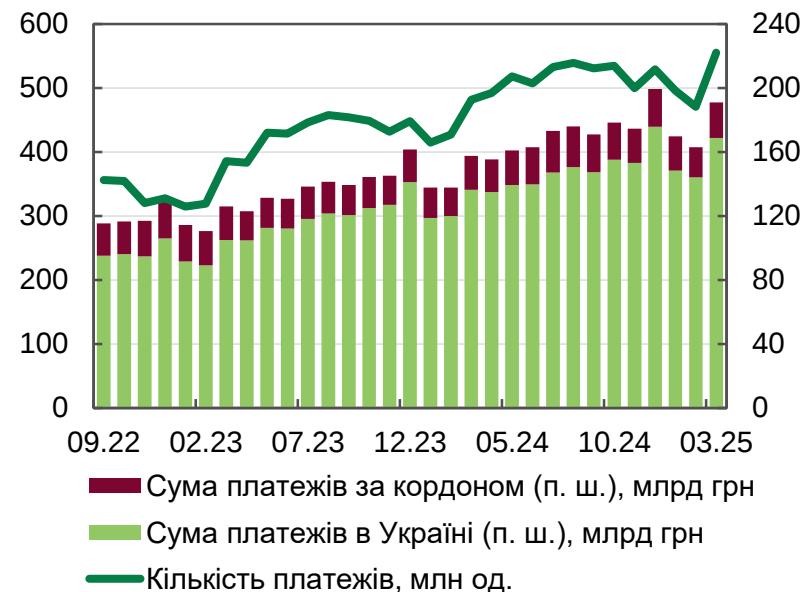
Структура безготівкових операцій з картками*

* При еквайрингу електронних платіжних засобів, що емітовані в Україні. ** Перекази в АТМ/ПТКС, квазі-кеш.

Джерело: НБУ

Розрахунки картками*** в торговельній мережі

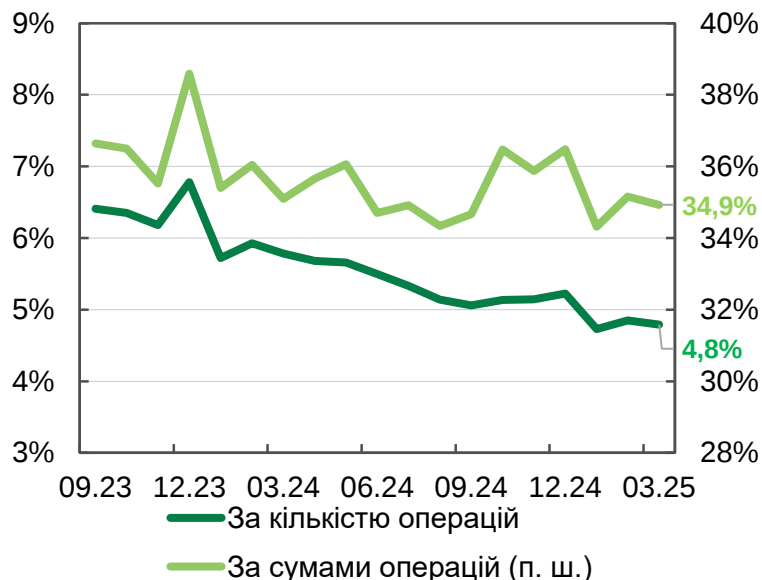
*** При еквайрингу електронних платіжних засобів, що емітовані в Україні.

Джерело: НБУ

- Серед розрахунків картками поступово збільшується безпосередня оплата на POS-терміналах: частка цих операцій сягнула вже 49%
- Обсяги платежів картами в магазинах України продовжують зростати темпом близько 15%, що в цілому відповідає приросту торговельного обороту
- Натомість питома вага переказів на інші карти скоротилася за рік з 33% до 28%
- З 2022 року розрахункова активність українських платіжних карт доволі помітна за кордоном

Попри збільшення сум зняття готівки, безготівкові розрахунки зростають швидше

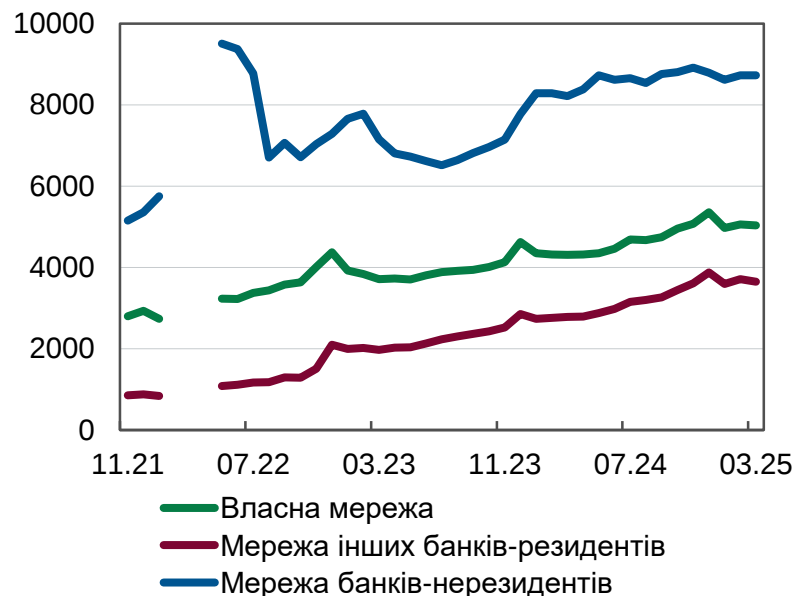
Частка зняття готівки в карткових операціях*

* За електронними платіжними засобами, що емітовані в Україні.

Джерело: НБУ

Зняття готівки в банкоматах**, грн

** За електронними платіжними засобами, що емітовані в Україні.

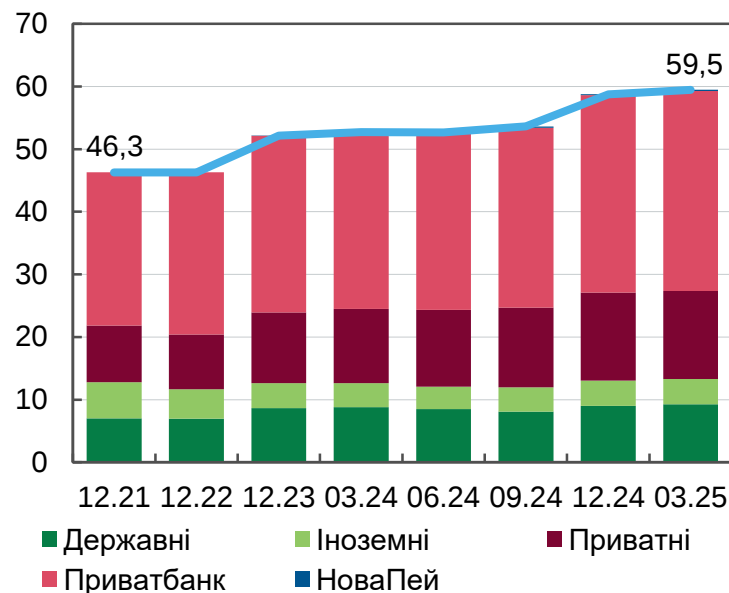
У лютому – квітні 2022 року статистика не збиралася.

Джерело: НБУ

- Зняття готівки з платіжних карт стає дедалі менш популярним. За кількістю це лише кожна двадцята операція (4,8%) – мінімальна частка за всю історію спостережень. Проте це все ще приблизно третина від обсягів розрахунків ЕПЗ.
- У першій половині 2022 року спостерігався сплеск сум готівки, що знімається за кордоном з українських карт

Активних карт суттєво більше ніж до повномасштабної війни

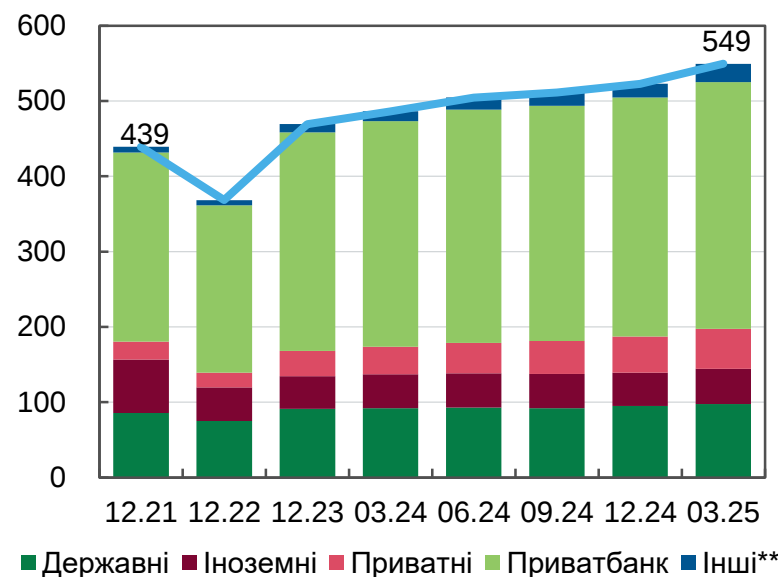
Кількість активних платіжних карток за групами фінансових установ*, млн од.

* Станом на 1 квітня 2025 року ТОВ “НоваПей” має 163 тис. активних платіжних карток.

Джерело: НБУ

Кількість платіжних терміналів (POS), тис. од.

** До 1 жовтня 2023 року дані Укрпошти, після – Укрпошта та ТОВ “НоваПей”.

Джерело: НБУ

- Кількість активних платіжних карток збільшується майже в усіх групах банках. Найбільше зростання відбулося в державному Приватбанку (понад 50% активних ЕПЗ) й приватних банках. Серед факторів – активізація видачі кредитних і соціальних карток.
- Кількість активних карток єдиного небанку-емітента – компанії “НоваПей” була на піку у вересні 2024 року (212 тис.).
- Мережа POS-терміналів щокварталу помітно зростає. Головно приріст забезпечують Приватбанк, приватні банки та пошти. Натомість банкоматів стає дещо менше.

Надавач платіжних послуг – ключовий учасник ринку

ЗУ “Про платіжні послуги”

Стаття 10:

- 1) банки, філії іноземних банків (далі – банки);
- 2) платіжні установи (у тому числі малі платіжні установи);
- 3) філії іноземних платіжних установ;
- 4) установи електронних грошей;
- 5) фінансові установи, що мають право на надання платіжних послуг;
- 6) оператори поштового зв'язку;
- 7) надавачі нефінансових платіжних послуг;
- 8) Національний банк України;
- 9) органи державної влади, органи місцевого самоврядування

У Реєстрі платіжної інфраструктури є інформація про видані ліцензії на надання фінансових платіжних послуг 31 юрособам

платіжна установа:

ЮО (крім банку, ФУ, що має право на надання платіжних послуг, оператора поштового зв'язку, органу державної влади, органу місцевого самоврядування), яка в установленому порядку отримала право на надання всіх або окремих фінансових платіжних послуг (крім платіжної послуги з випуску та виконання платіжних операцій з електронними грошима); [Наразі 18](#)

мала платіжна установа:

платіжна установа, діяльність якої передбачає надання платіжних послуг з дотриманням обмежень, визначених цим Законом і нормативно-правовими актами НБУ [Наразі немає](#)

фінансова установа, що має право на

надання платіжних послуг – НФУ, яка не має статусу платіжної установи або установи електронних грошей та у порядку, визначеному законом, має право надавати окремі фінансові платіжні послуги [Наразі 12](#)

оператор поштового зв'язку – суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність на території України та у встановленому законодавством порядку надає послуги поштового зв'язку (не розповсюджується обмеження щодо поєднання діяльності) [Наразі тільки УКРПОШТА](#)

Нормативи для надавачів платіжних послуг

Н1 мінімального розміру власного капіталу	Н2 достатності (адекватності) регулятивного капіталу	Н3 максимального розміру кредитного ризику на одну особу	Н4 максимального розміру кредитних ризиків на всіх осіб	Н5 короткострокової ліквідності
• 1 млн грн – якщо НПП надає послуги з ініціювання платіжної операції або послуги переказу коштів без відкриття рахунку • 3 млн грн – якщо НПП надає послуги з ініціювання платіжної операції та послуги переказу коштів без відкриття рахунку або одну з фінансових платіжних послуг, передбачених п. 1-5 частини першої ст. 5 ЗУ “Про платіжні послуги” • 5 млн грн – якщо НПП надає кілька фінансових платіжних послуг, передбачених п. 1-6 частини першої ст. 5 ЗУ “Про платіжні послуги”, або є оператором поштового зв'язку • 10 млн грн – якщо НПП надає платіжні послуги з випуску та виконання платіжних операцій з електронними грошима • Власний капітал розраховується, виходячи із бухгалтерської оцінки активів і зобов'язань, відповідно до законів України та НПА Мінфіну – залишкова вартість активів після вирахування всіх його зобов'язань.	• Не менше 7% • РК/(активи за мінусом прийнятих активів + позабалансові зобов'язання)	• Не більше 10% • Сума вимог/РК	• Не більше 100% • загальна сума вимог за всіма видами короткострокових кредитів на всіх осіб (користувачів)/РК	• Не менше 100% • Грошові кошти/(сума зобов'язань за наданими користувачам фінансовими платіжними послугами – дебіторська заборгованість платіжної установи, установи електронних грошей, оператора поштового зв'язку за наданими користувачам фінансовими платіжними послугами за операціями, що здійснюються з використанням ЕПЗ у межах карткових платіжних систем)

Регулюються Положенням про встановлення пруденційних нормативів, що є обов'язковими для дотримання небанківськими надавачами платіжних послуг, та визначення методики їхнього розрахунку (постанова Правління НБУ від 25.08.2022 №190). Вимоги Положення застосовуються до НФУ, операторів поштового зв'язку, які мають ліцензію на переказ коштів у нацвалюті без відкриття рахунків

Методологія розрахунку регулятивного капіталу НПП зміниться

1 травня НБУ запропонував до обговорення нове Положення про вимоги до регулятивного капіталу небанківських надавачів платіжних послуг, яке пропонує дворівневу структуру капіталу:

Капітал 1 рівня:

- Сплачений статутний капітал
- Емісійні різниці, накопичені курсові різниці, дохід від безоплатно одержаних необоротних активів
- Прибутки (нерозподілені минулих років, прибуток звітного року та проміжний прибуток без очікуваних виплат за дивідендами за наявності огляду проміжної звітності аудитором/аудиторського звіту)
- Фінансова допомога
- Резервний та інші фонди, які формуються за рахунок чистого прибутку

Вирахування з капіталу 1 рівня:

- Збитки (у тому числі від операцій з акціонерами та за проміжний звітний період)
- НМА за балансовою вартістю
- Поточні та довгострокові фінансові інвестиції (крім ОВДП та депозитах у банках)
- Зобов'язання за привілейованими акціями
- Кошти надані в позику або кредит, який не відповідає вимогам статті 22 Надання кредиту в рамках здійснення платіжних послуг ЗУ “Про платіжні послуги”

Капітал 2 рівня:

- Субординований борг після надання дозволу НБУ.
- Субборг амортизується протягом 5 останніх років дії угоди.
- Капітал 2 рівня не має бути більшим за 25% капіталу 1 рівня

Заплановані зміни до методології розрахунку – два нормативи капіталу

Пропонується запровадження двох нормативів капіталу:

H1

- значення регулятивного капіталу повинно у будь-який час становити не менше розміру статутного капіталу, установленого у статті 16 ЗУ “Про платіжні послуги” (від 1 до 10 млн грн в залежності від виду операцій)

H2

- не може бути меншим H1 та цільового розміру регулятивного капіталу, який визначається 1 раз на рік в залежності від середньомісячних обсягів платіжних операцій (від 4% до 0,25%) з урахуванням коефіцієнту перерахунку;
- у разі значного обсягу готівкових операцій може бути 1,25, якщо частка обсягу готівкових операцій між ФО перевищує 25%; або 1,5 – якщо понад 50%

Публічні джерела інформації

Національний банк України

Монетарна політика | Фінансова стабільність | Нагляд | **Платіжі та розрахунки** | Фінансові ринки | Статистика | Гривня | Новини

Платіжі та розрахунки

- > Система електронних платежів
- > Безготівкові розрахунки
- > Оверсайт інфраструктур фінансового ринку
- > НПС "ПРОСТІР"
- > Упровадження стандарту ISO 20022
- > Миттєві платежі
- > Е-гривня

Платіжні картки

Інформація з Реєстру платіжної інфраструктури

Введіть назву

ЗНАЙТИ

Категорії

☐ Усі категорії Переглянути всі	60	☐ Міжнар Перегл
☐ Державна платіжна система Переглянути всі	2	☐ Міжнар Перегл
☐ Платіжна система, оператором якої є банк Переглянути всі	5	☐ Технол Перегл
☐ Платіжна система, оператором якої є небанківська установа Переглянути всі	9	

БІЛЬШЕ >

Корисні матеріали

- Інфографіка по картках
- Статистика по картках
- Платіжні системи

- Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном, I півріччя 2024 року
28 серп. 2024 14:00
- Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів, I півріччя 2024 року
28 серп. 2024 14:00
- Платіжна інфраструктура та платіжні картки, I півріччя 2024 року
28 серп. 2024 14:00
- Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, I півріччя 2024 року
28 серп. 2024 14:00
- Операції з картками українських банків за кордоном, I півріччя 2024 року
28 серп. 2024 14:00

